

Grudzień, Nr 12/2022 (241)

Informator parafialny

Parafii Ewangelicko-Augsburskiej
w Słupsku

*Wilk będzie gościem jagnięcia, a lampart będzie leżał
obok koźlęcia, cielę i lwiątko, i tuczne bydło będą razem,
a mały chłopiec je poprowadzi.*

Iz 11,6

Parafia Ewangelicko-Augsburska w Słupsku

ul. Krzywa 1, 76-200 Słupsk

Kontakt: slupsk@luteranie.pl

tel.: 00 48 (0) 59 842 25 77

Nr konta: PL **25160014621816836860000001**

KOD SWIFT: PPABPLPK

Duchowny:

Proboszcz: ks. Wojciech Froehlich

e-mail: wojciech.froehlich@luteranie.pl

tel. 00 48 59 842 25 77, kom. 605 556 749

Adresy kościołów i kaplic:

Kościół Świętego Krzyża: Słupsk ul. Słowackiego 40

Kaplica w Lęborku: Lębork, ul. Wojska Polskiego 47

Kaplica Gardna Wielka: Gardna Wielka, ul. Pomorska 2

Strony internetowe:

www.slupsk.luteranie.pl • www.luteranie.pl

Korekta: Anna Froehlich

Słowo duszpasterza

Wilk będzie gościem jagnięcia, a lampart będzie leżał obok kozłęcia, cielę i lwiątko, i tuczne bydło będą razem, a mały chłopiec je poprowadzi.

Iz 11,6

Drodzy Czytelnicy!

Obraz raju opisany na pierwszych kartach Biblii pokazuje jaki plan wobec człowieka miał Bóg. Doskonałe miejsce, w którym nie było nienawiści, prześladowania i nierówności. To miejsce w którym panował pokój, ale... wszystko się zmieniło gdy człowiek wyciągnął rękę po zakazany owoc. Bóg jednak się nie poddał i w swoim Synu dał człowiekowi kolejną szansę na naprawienie relacji z Ojcem. W narodzonym w Betlejem Jezusie Bóg mówi każdemu i każdej z nas: Jesteś cenny! Zależy mi na tobie! Dlatego przygotowałem dla ciebie miejsce w

ks. Wojciech Froehlich

*Proboszcz parafii
w Słupsku*

moim Królestwie, gdzie będzie tak jak w Edenie. Zapraszam, byś wyruszył w drogę na spotkanie ze Mną.

Zbliżające się Święta Bożego Narodzenia zachęcają do tego, aby zanurzyć się w tej wspaniałej, Dobrej Nowinie, z którą do nas przychodzi Bóg.

Z okazji pamiątki narodzenia Syna Bożego życzę Wam nieustającej nadziei i pokoju, o których tak wyraźnie mówią te Święta. Niech dobry Bóg nieustannie wam błogosławi i ochrania, i niech daje Wam poczucie obecności na co dzień.

Z modlitwą
Wasz Duszpasterz

Opadłe ręce

ks. Wojciech Froehlich

Proboszcz Parafii w Słupsku

Dodajcie siły osłabłym rękóm i wzmocnijcie uginające się kolana! Powiedzcie zatrwożonym: Bądźcie mocni, nie bójcie się! Oto wasz Bóg! Nadchodzi zemsta, Boża odpłata! On przychodzi, aby was wybawić! Wtedy otworzą się oczy niewidomych, otworzą się uszy głuchych. Wtedy chromy skoczy jak jeleń, język niemego krzyknie radośnie, bo wytrysną źródła wód na pustyni i strumienie na stepie. Spieczony piasek w staw się zmieni, spragniona ziemia - w wód krynice. W miejscu, gdzie odpoczywają szakale będą zarośla trzciny i papirusu. Będzie tam droga, którą nazwą Drogą Świętą. Nie przejdzie nią nieczysty, choć jest przeznaczona dla podróżujących, głupcy nie będą się na niej błąkać. Nie będzie tam lwa, nie wstąpi na nią drapieżnik - nie znajdzie się tam. Pójdą nią jedynie wyzwoleni. Wykupieni przez Pana powrócą, przybędą z radością

na Syjon. Wieczna radość będzie ich udziałem, wesele i radość ich ogarną, ustąpią utrapienia i jęki.

Iz 35,3-10

Umiłowani w Chrystusie!

Zdarza się wam mówić, że wam ręce opadają? Mówimy tak wówczas, gdy nie widzimy efektów naszego działania. Mógłbym sypać przykładami z życia, zresztą pewnie niejedna i niejeden z was mógłby mnie w tym wesprzeć podając kilka przykładów sytuacji, w których powyższe stwierdzenie byłoby bardzo na miejscu. Sytuacje w których opadają nam nasze ręce prowadzą często do zwątpienia. Zaczynamy wątpić we własne możliwości, umiejętności np. w

wychowaniu dzieci czy pracy zawodowej. Bywamy sfrustrowani, źli na siebie i innych. Bywa, że zaczynamy twierdzić, że do niczego się nie nadajemy i tracimy poczucie własnej wartości.

Nie będę odkrywcą, kiedy stwierdzę, że przecież w życiu bywa różnie, nie zawsze niebo nad nami jest błękitne, czasami bywa zasnuwane ciemnymi chmurami wydającymi się nie mieć końca. Kiedy jesteśmy konfrontowani z niepowodzeniami,

sytuacjami, które przerastają nasze wyobrażenia, zaczynamy zastanawiać się nad sensem tego, wszystko, co nas w życiu spotyka.

O dziwo, bardziej zwracamy uwagę na to, co spotyka nas negatywnego. Bywa, że eksponujemy to, mówimy o tym, narzekamy, a mniej chyba zdarza się nam zauważać rzeczy dobre, które na drodze życia nas spotykają. Te złe wydają nam się być niesprawiedliwe,

te dobre oczywiste. Może to taka narodowa cecha...?

W okresie intensywnych przygotowań do Świąt Bożego Narodzenia, może przestajemy choć trochę myśleć o problemach. Jesteśmy zabiegami rodzinnie i zawodowo. Koniec roku, ze względu na swój sprawozdawczo-podsumowujący charakter powinien sprzyjać refleksji nad życiem, ale często w związku z bezlitosną i zaborczą komercjalizacją wszyst-

kiego co piękne i głębokie w swojej istocie, zupełnie się do tego nie nadaje. Nie znajdujemy czasu na modlitwę, na wewnętrzne rekollekcje, na jakiś rachunek sumienia. Jednym słowem - ręce opadają. Czy takie ma być przeżywanie ad-

wentu, czasu wypatrywania na przyjsie Zbawiciela?

Pomyślmy, półki w supermarketach uginają się od bożonarodzeniowych dekoracji, ozdób, potraw. Nie będę daleki od prawdy, jak powiem, że pomiędzy papierem do pakowania prezentów, a choinkowymi lampkami znajdziemy dziesiątki gipsowych Jezusków, wątpliwej urody... za parę złotych. Przecież na Jezusie też można zrobić biznes... Czy taki ma

całego przedświątecznego wariactwa.

Całe szczęście, że są takie miejsca jak kościół, gdzie możemy przyjsć i choć na chwilę odciąć się od zewnętrznego świata. Gdzie możemy oczyma duszy zobaczyć Jezusa, który nie chciał by łączono Jego osobę i historię Jego życia z jarmarcznym zgiełkiem.

Kiedy On przemawiał, ludzie słuchali go w skupieniu, chłonełi każde Jego słowo, nie myśleli o kolej-

być ten czas? Powiem szczerze, że za każdym razem czuję się tym sfrustrowany, ale nie mogę powiedzieć, że czuję się wolny od tego

nej promocji i myciu okien, i o tym, że teściowa przyjeżdża na święta... Jezus głosił rzeczy o wiele bardziej istotne rzeczy, które

mają wpływ na przyszłość człowieka, na jego wieczność.

W zgiełku i zabieganiu, w całej komercjalizacji świat nie usłyszmy Ewangelii.

Słowo, które prowadzi nas w rozważaniu zaczerpnięte jest ze Starego Testamentu i skierowane jest przez usta Izajasza, proroka, do Ludu Izraelskiego.

Izraelici byli sfrustrowani widząc swoją sytuację. Ich ziemia była podbijana przez obce narody, stale wisiało nad nimi widmo niewoli. To nie była miła perspektywa. W takiej, beznadziejnej, sytuacji Bóg przez usta Proroka kieruje do swojego Narodu słowa, które mają dodać im otuchy: *Dodajcie siły osłabłym rękom i wzmocnijcie uginające się kolana! Powiedzcie zatrwożonym: Bądźcie mocni, nie bójcie się! Oto wasz Bóg!*

Takich słów potrzeba i nam w naszych problemach, szczególnie dlatego, że nie są one jakimś sloganem, czy też tytułem z pierwszych stron gazet, ale są słowami wszechmocnego, żywego Boga i to nie tylko słowami pocieszenia, ale zapowiedzią pomocy i wsparcia. Przede wszystkim są to słowa zapowiadające zmianę, nie na arenie politycznej, choć Izraelowi też na tym zależało, ale w życiu. Bóg mówi do każdego za nas, szczególnie w trudnych sytuacjach, nie podda-

waj się! Popatrz na to wszystko, co dla ciebie zrobiłem – spójrz na historię mojego Wybranego Narodu. W jak wielu sytuacjach wyciągnąłem do niego rękę, w ilu momentach uratowałem go z opresji. Nie pozwoliłem mu umrzeć z głodu na pustyni, uratowałam przed złymi ludźmi.

Posłuchaj historii, których bohaterami są patriarchowie, królowie i prorocy. Kiedy przyjrzyś się tym ludziom i posłuchasz historii ich życia, ale przede wszystkim wsłuchasz się słowa Tego, którego posłałem by ciebie wyrwać z opresji i z sideł grzechu, zrozumiesz na czym polega przywracanie wzroku i słuchu, zrozumiesz prawdziwy sens Bożej obecności w świecie i w życiu. Także w twoim życiu.

Bóg zachęca nas do poczynienia zmian w naszym życiu, może czasami bardzo diametralnych, fundamentalnych, ale takich które pozwolą nam uwierzyć już nie we własne siły, ale w moc Boga, który zaprasza nas, którzy jesteśmy wykupieni przez PANA, do udziału w radości Bożego Królestwa. **To jest zaproszenie, z którego warto skorzystać.** Skorzystasz? Amen.

**13 godzin
warsztatów
+ koncert finałowy**

koszt 250 zł

Brian Fentress

Warsztaty Gospel
7-8 stycznia 2023
Emcek, al. 3 Maja 22

ZAPISY:
Aleksandra Cybula
a.cybula@sok.slupsk.pl
+48 603 767 393

Koncert Finałowy - 8 stycznia 2023, 18:00
Uczestnicy Warsztatów + Brian Fentress
Zespół muzyczny: Przemysław Sysojew-Osiński, Maciej Młociński, Łukasz Łapiński
Kościół Ewangelicko-Augsburski w Słupsku, ul. Słowackiego 40

 Słupsk SOK Emcek

Prośby modlitewne

W Informatorze Parafialnym na stałe zagościła rubryka z propozycjami tematów do modlitwy, które dotyczą życia naszych parafii. To wsparcie, którego potrzebują nie tylko duchowni i rady parafialne, ale cała wspólnota parafii, czyli wszyscy jej członkowie - od najmłodszych do najstarszych.

Prośby modlitewne:

- o duchownych Kościoła, o rady parafialne, o wszystkich zaangażowanych w różne działania Kościoła i parafii;
- o wybranych przez nas członków gremiów parafialnych i diecezjalnych;
- o naród ukraiński w trudnym czasie i szybkie zakończenie wojny;
- o prześladowanych chrześcijan w różnych krajach świata;
- o organizacje działające na rzecz pokoju;
- o mądrość dla naszej wspólnoty Kościoła w tym. jak w dzisiejszym świecie, przy użyciu dzisiejszych środków, głosić Ewangelię i żyć nią na co dzień;
- o naszą Ojczyznę w kolejną rocznicę odzyskania niepodległości;
- o rządzących w naszych miastach i w naszym kraju, o mądrość dla nich i odpowiedzialne działanie dla dobra wszystkich mieszkańców;
- o to, żeby Biblia była powszechnie czytana i prowadziła do poznania i wyznania Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i Pana;
- o chorych, samotnych, opuszczonych i o wszystkich, którzy przeżywają trudne momenty swojego życia;
- o wszystkie prowadzone przez naszą Parafię inicjatywy duszpasterskie i społeczne;
- o nasze dzieci i młodzież, szczególnie tę przygotowującą się do konfirmacji;
- o naszych partnerów z Niemiec przygotowujących dla naszych dzieci paczki świąteczne;
- o tych, którzy się smucą i doświadczają cierpienia.

**EWANGELICKIE POMORZE
MIEJSCA I LUDZIE**

Słupsk i Pomorze Środkowe, to obszar, którego mieszkańcy są przywiązani do przestrzegania prawd biblijnych, ale i otwarci na nowinki religijne. Początki Reformacji na terenie miasta datuje się na 1517 r., kiedy to doszło do poważnego sporu z miejscowym duchowieństwem w sprawach podatkowych. Szerzenie podglądów Lutra zaowocowało przyjęciem luteranizmu przez słupszczan w 1525 r.

Po oficjalnym wprowadzeniu Reformacji Słupsk stał się miejscem pierwszej wizytacji kościelnej kierowanej przez J. Bugenhagena. Tutaj też siedzibę miała jedna z trzech superintendentur generalnych Pomorza.

Wiek XVIII obrodził aktywnością petystów, którzy stworzyli jeden z najaktywniejszych na Pomorzu ośrodków tego ruchu. Istotną rolę w ruchu petystycznym odgrywali duszpasterze z powiatu słupskiego. Jeden z nich P. Schimansky był herrnhutystą.

W XIX w. przychylność mieszkańców wobec nowinek religijnych oraz silne przywiązanie do prawd biblijnych, pozwoliły na działalność na tym terenie postaci znaczących w dziewiętnastowiecznym przebudzeniu religijnym, takich jak filozof F. Schleiermacher, czy kompozytor G. Knak.

W latach trzydziestych i czterdziestych XX w. na terenie Pomorza Środkowego w Kościele ewangelickim ścierały się wpływy faszystów i ich przeciwników. W opozycji wobec biskupów K. Thoma i L. Müllera działało wielu członków Kościoła Wyznającego, w tym m.in. D. Bonhoeffer.

W Informatorze Parafialnym prezentujemy miejsca i osoby ważne dla dziejów pomorskiego ewangelicyzmu.

Gałąźnia Mała, Wierszyno

Kościół w Gałąźni Małej wybudowali staroluteranie w stylu neo-

romańskim. Jest on położony w środkowej części wsi, przy zbiegu głównej drogi wiejskiej biegnącej z Dębnicy Kaszubskiej do Kołczygłów oraz drogi biegnącej do elektrowni wodnej. Budynek został wmurowany z cegieł na fundamentach kamiennych, otynkowany, dekoracja architektoniczna wykonana jest z tynku.

Zbór staroluterkański w Gałąźni Małej powstał z inicjatywy małżeństwa Juliusza (* 1801 - † 1865) i Emilii (* 1804 - † 1862) von Zitzewitz, początkowo wspólnota spotykała się na nabożeństwach w

dworze państwa von Zitzewitz.

Kościół gałąźninowski zbudowali w r. 1857 państwo von Zitzewitz i przekazali zborowi staroluterkańskiemu.

Rok budowy kościoła potwierdza napis umieszczony w niszy elewacji tylnej „MDCCCLVII” (1857). W ówczesnej prasie kościelnej napisano wtedy *Milutki kościółek, całkiem masywny, pokryty dachówką, 50' długi, 25'*

szeroki, 16' wysoki, leżący na skarpie szybko i z szumem płynącej Słupi, na pięknym, otoczonym wzgórzami gór-

nym wąwozie, który ozdobiony jest pięknymi postawnymi drzewami liściastymi. Na zachodniej ścianie szczyto-

wej błyszczą w wieczornym słońcu trzy pozłacane krzyże, promieniując na leżący niedaleko dwór junkierski, którego drodzy właściciele nie wstydzą się krzyża Chrystusowego. Przez mały przedsionek wkraczamy do szlachetnie, prosto przystrojonego kościoła rozjaśnionego z obu stron trzema oknami i (...) przyozdobionego dwoma świecznikami i krucyfiksem, nad nim piękny wielki obraz w złotych ramach namalowany w oleju przez naszego współwyznawcę Behrenda z Kwidzyna „Chrystus na morzu podający ratującą dłoń tonącemu w morskich odmętach Piotrowi”, piękny symbol naszego Kościoła. Na ścianie północnej piękna, biało-złota ambona, na ścianie zachodniej przestronna empora. Najintensywniejszy okres rozwoju zborów przechodził w latach 70-tych XIX wieku. Skupiał wtedy 173 wiernych.

Staroluteranizm dotarł na Pomorze dzięki pastorom przybyłym ze Śląska, uciekającym przed prześladowaniami. Najczęściej znajdowali oni schronienie w domach szlachty, która wspierała trwanie w wierze luterańskiej. Wśród uciekinierów był ks. Friedrich Lasius (* 14 X 1806 - † 28 VI 1884 Berlin) z Poznania, który po odrzuceniu unii został pozbawiony dotychczasowego urzędu. Po

zwolnieniu z więzienia udał się na Pomorze i podczas konferencji w Trzygłowie w październiku 1835 r. opowiadał o luterańskiej opozycji wyznaniowej i o losach prześladowanych pastorów. Heinrich von Bellow który uczestniczył w konferencji z dużym zainteresowaniem przyjął wypowiedzi ks. F. Lasiusa i zabrał go ze sobą do Łobzowa koło Słupska. Tutaj na gruncie działalności kaznodziejskiej pastora Lasiusa powstał zbor luterański, który od 1836 roku podporządkował się Kościołowi staroluterskiemu z centralą we Wrocławiu. Wcześniej - w sierpniu 1835 r. - pierwszy staroluterski zbor na Pomorzu powstał w Kamieniu Pomorskim. Dzięki F. Lasiusowi luterański ruch wyznaniowy na Pomorzu nabrał szybkiego tempa rozwoju, szczególnie intensywnie rozwijał się w Pieńkowie, Marszewie, Duninowie i Kwakowie. Wobec zagrożenia aresztowaniem przez policję, von Bellow zawiózł go do Wierszyna, do swojej siostry, wcześniej owdowiałej Emilii von Puttkamer (* 13 II 1796 - † 7 VI 1879 Słupsk). W wierszyńskim domu Puttkamerów zbierał się już wcześniej krąg przebudzeniowców, którzy wzmocnieni działaniem pastora F. Lasiusa w 1837 roku utworzyli własną parafię luterańską. Do zboru

Michael Voll, nauczyciel Perlick i stolarz Drews. M. Voll w 1836 r. do swojego domu dobudował salę modlitw (Betsaal). Kościół w tej wiosce wybudowano w 1850 roku. Jak napisano *wobec ciasnoty i braku pomieszczeń mógł zostać wybu-*

przyłączył się nauczyciel domowy rodziny von Puttkamer - Eduard Gaudian (* 1809 - † 1843). W 1837 roku został on ordynowany w Kościele staroluterskim i powołany na pierwszego proboszcza zboru. Niestety wkrótce został osadzony w więzieniu w Koszalinie, gdzie z przerwami przebywał do 1843 r. Pani E. von Puttkamer nie dała się zastraszyć organom państwowym oraz nie wystraszyło ją zdystansowanie się niektórych sąsiadów i dawnych przyjaciół, wprost przeciwnie nadal udzielała schronienia pastorom znajdującym się na wygnaniu, poza Lasiussem należeli do nich także ks. Heinrich Reinsch (* 1803 - † 1875) i ks. Johan Andreas August Grabau (* 1804 - † 1879).

W Wierszynie do przywódców separatystów należeli: kowal

dowany i poświęcony kościół w Wierszynie, jako „schronienie Kościoła luterskiego, siedziba czystego Słowa i Sakramentu”. Wcześniej zbór korzystał z pomieszczeń w domu M. Volla i w miejscowym dworze junkierskim. Oprócz tego założono tam szkołę, która działała do 1860 roku. 14 kwietnia 1856 r. Emilia von Puttkamer zamieszkała w Słupsku, a dobra ziemskie przekazała w administrację swojego syna Gustawa.

Staroluterskimi duszpastorzami zborów w Gałąźni Małej i Wierszynie byli: 1837-1843 ks. Eduard Gaudian (* 1809 - † 1843), 1844-1847 ks. Johann Caspar Rudolph Harsert (* 29 VII 1813 Bischoffrode, Turynia - † 1902; ordynowany 1834), 1847-1854 ks. Heinrich Wilhelm Brandt (* 13 X 1811 Quedlinburg,

Saksonia-Anhalt - † 1862; ord. 1845), 1856-1857 ks. Adolph Frohwein (* 1818 - † 1897; ord. 1858), 1857-1862 ks. Georg Friedrich Haag (biogram IP nr 1/2020), 1865-1873 ks. Wilhelm Heinrich Hermann Steininger (biogram IP nr 2/2020), 1874-1878 ks. Hermann Martius (biogram IP nr 4/2020), 1878-1892 ks. Heinrich Brachmann (biogram IP nr 5/2020), 1892-1932 ks. sup. Alfred Reuter (biogram IP nr 6-8/2020), 1933-1937 ks. Gerhard Günther (biogram IP nr 9/2020), 1937-1945 ks. Albrecht Stolle (biogram IP nr 10/2020).

Parafialne statystyki obydwu parafii przedstawiały się następująco:

zбір	Liczba parafian	Rada Parafialna
Gałąźnia Mała	ok. 1870 - 173 ok. 1880 - 139 1899 - 119 1927 - 128 1940 - 105	1899: mistrz krawiecki Heinrich Retzke, właściciel ziemski Ernest Lull 1940: Otto Hinz, Erich Lull, Friedrich Bolduan
Wierszyno	ok. 1870 - 227 ok. 1880 - 166 1899 - 137 1927 - 84 1940 - 90	1899: właściciel ziemski Wilhelm Lull, właściciel ziemski Heinrich Hallpap, b. posiadacz ziemski Albert Moldenhauer 1940: Emil Wetke, Hermann Zolldan, Paul Lull

We wsi pod koniec XIX w. w Gałąźni Małej liczebnie przeważali ewangelicy – członkowie Kościoła unijnego. Podczas wizytacji w 1887 r. stwierdzono konieczność wybudowania kościoła dla ewangelików z Kościoła unijnego. W 1911 r. Konsystorz w Szczecinie podjął decyzję o budowie nowego kościoła. Planowana budowla miała posiadać 200 miejsc siedzących dla wiernych, a plac pod budowę świątyni podarował ówczesny właściciel majątku ziemskiego w Gałąźni - M. von Zitzewitz. Budowla nie doszła do skutku i być może ewangelicy unijni korzystali z kaplicy staroluterańskiej.

W dawnym kościele staroluterańskim w Gałąźni Małej znajdują

się empora i ambona z czasów budowy kościoła i XIX-wieczny obraz olej-

ny przedstawiający Chrystusa i apostoła Piotra. Po II wojnie światowej

wie są potomkami rodu Święców, którzy zniknęli z areny politycznej

mniej więcej wówczas, gdy pojawiło się nazwisko Puttkamer, stanowiące zniemczoną formę wyrazu „podkomorzy”, za tą hipotezą przemawia także fakt, iż Święcowie piastowali także stanowisko podkomorzich, zarówno Święcowie, jak i Puttkamerowie mieli w swoim herbie rybo-

obiekt został przejęty przez rzymskokatolików i obecnie nosi wezwanie apostołów Piotra i Pawła. Powojenne losy budynku kościoła staroluterskiego z Wierszyna nie są znane.

gryfa; 1307 Piotr Święca oraz jego bracia Jaško i Wawrzyniec zawarli układ z margrabiami brandenburskimi, w którym obiecali im ułatwić opanowanie Pomorza Gdańskiego; Piotr z Nowego został zimą 1307/08 uwięziony przez Władysława I Łokietka, co nie zapobiegło najazdowi brandenburskiemu; główna linia Święców wygasła wkrótce po 1357, boczna ich gałąź o przydomku „Podkomorzy” znana była później jako von Puttkamer; z czasem Puttkamerowie stali się jedną z najbogatszych rodzin możnowładztwa pomorskiego; majątki rodowe Puttkamerów znajdowały się głównie na terenie ziemi miasteczkiej i słupskiej, a centrum ich włości stano-

Puttkamerowie (von Puttkamer) -

pomorska szlachecka rodzina ewangelicka, która uległa germanizacji w pierwszej połowie XVI w.; istnieje hipoteza, iż Puttkamero-

wiło leżące 2 km od Kołczygłów – Barnowo; znani przedstawiciele: Ellinor von Puttkamer, Georg Ludwig von Puttkamer, Jacek Antoni Puttkamer, Johanna von Puttkamer, Robert von Puttkamer, Wawrzyniec Puttkamer; główne siedziby rodu: Główny, Grąbkowo, Kołczygłówek, Łubno, Trzebielino;

Johanna Friederike Charlotte Dorothea Eleonore von Bismarck

(* 11 IV 1824 Barnowiec - † 27 XI 1894 Warcino), pomorska szlachcian-

ka, córka Heinricha von Puttkamera (* 27 IX 1789 Viartlum - † 3 XI 1871 Barnowiec) i Luitgarde Agnese von Glasenapp (* 17 X 1799 Grzmiąca - † 5 IX 1863 Barnowiec), siostra Roberta von Puttkamera, żona kanclerza Ottona von Bismarcka (27 VII 1847 ślub w Kołczygłównach), troje dzieci: Marie Elizabeth Johanna (* 21 VIII 1848 Schönhausen), Nicolas Friedrich Herbert (* 28 XII 1849 Berlin) i Wilhelm Otto Albert (* 1 VIII 1852 Frankfurt nad Menem); związek bardzo udany, Otto kochał żonę, uważał ją za szlachetną i wyjątkową osobę, mimo nieangażowania się w politykę zawsze wspierała męża; w Warcinie przed śmiercią chorowała na astmę, anemię i problemy krążeniowe; pochowana została w Warcinie, 1899 trumnę z jej szczątkami przewieziono do Friedrichsruh, gdzie spoczęła obok męża.

Jan Wild

Na zdjęciach:

1. Kościół w Gałąźni Małej (pocz. XX w.)
2. Kościół w Gałąźni Małej (2019 r.)
3. Kościół w Wierszynie (2 poł. XIX w.)
4. Wnętrze kościoła w Gałąźni Małej – widok na empore (stan obecny)
5. Wnętrze kościoła w Gałąźni Małej – widok na ołtarz i ambonę (stan obecny)

Świeca, która

tworzy polską Wigilię

XXIII edycja
Wigilijnego Dzieła
Pomocy Dzieciom

Zapal wigilijną świecę i wesprzyj ekumeniczną akcję Caritas, Diakonii i Eleos

Diakonia Polska, nr konta 78 1240 1037 1111 0000 0693 1384

Patroni
medialni:

Akcję
wspierają:

O tym, co za nami

Spotkanie w Benz

26 października odbyło się spotkanie w ramach polsko-niemieckiej grupy roboczej diecezji Pomorsko-Wielkopolskiej i Wrocławskiej z Nordkirche. Członkowie grupy przyjechali do Parafii w Benz na wyspie Usedom (Uznam). W programie spotkania były relacje z działań w parafiach,

omówienie wspólnych projektów i plany na przyszłość. Kolejne spotkanie grupy roboczej zaplanowane jest w marcu 2023 w Słupsku.

Konkurs Sola Scriptura

W parafialnym etapie konkursu Sola Scriptura wzięło udział 5 uczniów w trzech grupach wiekowych. Trzy osoby zakwalifikowały się do kolejnego, diecezjalnego

etapu (Sebastian Szubert, Jonatan Froehlich, Szymon Kopka). Tego-

roczny konkurs oparty jest na znajomości Ewangelii Jana a na dalszych etapach także 1. i 2. listu Jana. Etap parafialny odbył się w Centrum Diakonii i Dialogu 30 października.

Modlitwa na cmentarzu w Swołowie

Jak co roku, w okolicach święta zmarłych, odbywa się krótka, ekumeniczna modlitwa na nieczynnym cmentarzu ewangelickim w Swołowie. W tym roku miała ona miejsce 3 listopada i poprowadzona została przez ks. Wojciecha Froehlich z Słupska oraz miejscowego, nowego, proboszcza parafii rzymskokatolickiej ks. Rober-

Reformacyjne wprowadzenie Rady Parafialnej

Podczas reformacyjnego nabożeństwa, które odbyło się 31 października, radca diecezji ks. Janusz Staszczak dokonał wprowadzenia nowo wybranej Rady Parafialnej na kolejną 5-letnią kadencję. Uroczyste nabożeństwo rozpoczęło się o 17.00 w kościele i zgromadziło liczne grono parafian. Kazanie wygłosił ks. radca a liturgię

ta Gruszowskiego z Bruszkowa Wielkiego. Coroczne modlitwy w tym miejscu są inicjowane przez pracownika Muzeum Pomorza Środkowego pana Andrzeja Stachowiaka.

poprowadził proboszcz parafii. W urząd radnych wprowadzeni zostali: Anna Szubert, Anna Hofman, Dagmara Grajczak, Jan Wild, Mieczysław Basiński oraz Wojciech Sopoliniński. Dla dwojga z radnych jest to pierwsza kadencja w radzie. Po nabożeństwie tradycyjnie spotkaliśmy się w Herbaciarni.

Prezent pod Choinkę

Dobiegła końca akcja Prezent pod Choinkę 2022. W tym roku do akcji włączyły się (oprócz parafii)

szkoły: SP1, NSP7, SP11, SP Zagórzycza, ZSP Redzikowo, SP Głównicyce. Zebraliśmy razem 105 paczek, które przekazaliśmy do Cen-

trum Misji i Ewangelizacji. Wszystkim ofiarodawcom dziękujemy.

II koncert młodych Bel Canto

Zgodnie z zapowiedzią na pierwszym koncercie młodych śpiewaków, już 4.11 br. mogliśmy wysłuchać kolejnych pięknych utworów w wykonaniu adeptów i adeptek sztuki wokalne. Tym razem koncert odbył się pod honorowym patronatem prezydentki Słupska Krystyny Danileckiej-Wojewódzkiej. Zgromadzona licznie publiczność miała okazję wysłuchać najbardziej znanych utworów muzyki operowej i ope-

retkowej, w tym *O sole mio* czy arie z oper *Carmen* i *Tosca*. Z niecierpliwością czekamy na III koncert w wykonaniu młodych Bel Canto. Wykonawcami drugiego koncertu byli: Michał Lasoń, Hanna Łosińska, Kateryna Diachenko, Natalia Markina, Tomasz Karwowski, Przemysław Sysojew-Osiński oraz uczennice Szkoły Muzycznej Etiuda z nauczycielką Edytą Kowandą.

Nagroda Diakonii

W kościele Św. Trójcy w Warszawie 19.11. odbyła się Gala Ubi Ca-

ritas, podczas której wręczone zostały nagrody Diakonii Miłosiernej Samarytanin 2022. Wydarzenie ma charakter ekumeniczny a nagrody wręczane są przez Caritas (kat.), Diakonię (ew.) oraz Eleos (praw.). W tym roku Nagrodę Miłosiernego Samarytanina otrzymała Diakonia Niemiecka oraz Diakonia Katastrophenhilfe, które bardzo mocno wsparły działania diakonijne na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy przebywających w Polsce. W czasie uroczystości wystąpił duet wokalny *Duo Performens* śpiewający utwory operowe i operetkowe. Nagroda

Diakonii Miłosierny Samarytanin jest przyznawana co roku osobom i organizacjom w szczególny sposób angażującym się na rzecz pomocy bliźnim. W tym roku wyróżnieni zostali także parafianie ze Szczecina i Świdnicy oraz grupa wolontariuszy z Cieszyna i Schwabach (Niemcy).

Sprzątanie na Traugutta

Remont wnętrza Słupskiego Centrum Diakonii i Dialogu dobiegł

końca. 17 listopada 15-osobowa grupa „aktywistek i aktywistów” z Parafii zakasała rękawy i przeprowadziła prace porządkowe w prawie całym budynku. Wszystkim

dziękujemy za zaangażowanie i ogromną pomoc.

Nabożeństwa i spotkanie adwentowe

W sobotę, przed pierwszą niedzielą adwentu, w filiale w Gardnie Wielkiej odbyło się adwentowe nabożeństwo połączone ze spotkaniem adwentówkowym przy stołach. Kazanie podczas spowiednio-komunijnego nabożeństwa wygłosił ks. dr Christoph Ehricht z

Greifswaldu, były przewodniczący a obecnie członek zarządu Pomernkonventu. W kaplicy w Gardnie zebrała się kilkusobowa grupa parafian z dawnego filiału w Głównyczach i z Gardny. W niedzielę 27 listopada ks. Ehricht wraz z żoną uczestniczył także w

nabożeństwie w 1. niedzielę adwent w Słupsku.

Izrael 2023

Wieczorem w 1. niedzielę adwentu spotkali się uczestnicy parafialnego wyjazdu do Izraela. W spotkaniu uczestniczył Emir Kasprzycki, właściciel firmy turystycznej organizującej wyjazdy do Ziemi Świętej. Podczas spotkania zostały przekazane uczestnikom wszystkie najważniejsze informacje dotyczące wyjazdu.

Kobiety w akcji

W naszej Parafii zawiązała się grupa kobiet zaangażowanych w działania diakonijno-misyjne. Dzięki wsparciu finansowemu z Nordkirche i zaangażowaniu na-

szych pań przygotowywane są świąteczne podarunki i życzenia dla seniorów z naszej Parafii. Zaangażowanym Paniom życzymy Bożego błogosławieństwa i wielu pomysłów na teraz i na przyszłość. Serdecznie zachęcamy do zaangażowania się w prace i spotkania grupy.

Wizyta gości z Niemiec

29 listopada z wizytą przybyli do nas państwo Leane i Uwe Markward oraz Kerstin Frieboese z konwentu diakonów Eberswalde. Nasi goście przywieźli przygotowane za Odrą paczki świąteczne dla dzieci z naszej parafii. W spotkaniu udział wzięło kilka rodzin z dziećmi z naszej parafii.

Zapraszamy

Od lipca 2021 roku trwają prace remontowo-budowlane w budynku Słupskiego Centrum Diakonii i Dialogu. Została zainstalowana winda osobowa, zamontowane oświetlenie i uporządkowany i wybrukowany został podjazd do windy. Niebawem planowane jest oddanie budynku i zakończenie I etapu inwestycji. Będzie potrzeba rąk do pomocy, aby po zakończeniu remontu wszystko uporządkować i umeblować.

Finansowego wsparcia inwestycji udzielają parafii m.in. Brot für die Welt, Evangelisch Lutherische Kirche in Bayern, Parafia Bakersfield z USA, Kościół Północnych Niemiec, Bratnia Pomoc Gustawa Adolfa, Diakonia Mecklemburg Vorpommern, Zentrum für Mission und Ökumene, Pommernkonvent, PEFRON i inne.

Ofiary celowe na rozbudowę Centrum można przekazywać na specjalne konto projektu:

41 1600 1462 1816 8368 6000 0004

Kolejne etapy projektu polegać będą na remone dachu, elewacji, schodów wejściowych, wykonaniu ogrodzenia i zagospodarowaniu ogrodu. Za każdy dar i wsparcie dziękujemy!

WYDARZENIA

DATA	GODZ.	WYDARZENIE	MIEJSCE
11.12.	13.00	Nabożeństwo i adwentówka	Lębork
16.12.	16.30	Rada Parafialna	SCID
17.12.	15.00	Adwentówka Słupsk	SCDiD
6.01.		Wieczór kolędowo-jasełkowy	kościół
7-8.01.		Warsztaty Gospel	SOK
8.01.		Koncert Gospel	Kościół

KIERMASZ ADWENTOWY

11.12
18.12

W
KOSCIELE
PO
NABOŻEŃSTWIE

ZAPRASZAMY DO
WSPÓŁPRACY

możesz przynieść
swoje rękodziało

DOCHÓD PRZEZNACZONY
JEST NA CELE PARAFIALNE

www.slupsk.luteranie.pl

Humor z befką

Na lekcji religii omawiane są cuda Jezusa opisane w Ewangeliach. Ksiądz pyta dzieci, czy znają jakąś historię biblijną, która opowiada o cudzie jakiego dokonał Jezus. Dzieci odpowiadają wymieniając różne historie opisujące cuda Jezusa. Zgłasza się Julia i mówi: Ja wiem, że był też cud ROZMROŻENIA chleba.

opracował ks. W. Froehlich

10 grudnia, Sobota, godz.18:00
Aula Akademii Pomorskiej w Słupsku
ul. Kozińskiego 7

KONCERT CHARYTATYWNY

BLISKO SERCA
Świątecznie

Beata Bednarz Robert Kudelski Anna Samusionek Dorothy Porawski Jolanta Otwinowska Tomasz Karauda

stupsk.bliskoserca.pl

Wstęp wolny

Organizator: **Blisko Serca** Charytatywny Stółek Charytatywny
Patronat: **Słupsk**
Współpraca: **Akademia Pomorska w Słupsku**
Patronat medialny: **MOPR Słupsk** **agola** media
Sponsor: **PRIME**

Podczas Koncertu zbierane będą pieniądze na pomoc dwóm braciom - 4 letniemu Patrykowi i 10 miesięcznemu Jasiowi Bosek ze Słupska. Pomoc jest koordynowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku.

Wejściówki można otrzymać w SCOPIES przy ul. Niedziałkowskiego.

SERDECZNIE DZIĘKUJEMY ZA WSZELKIE DAROWIZNY ZŁOŻONE NA RZECZ PARAFII! ZACHĘCAMY DO REGULARNEGO OPŁACANIA SKŁADKI KOŚCIELNEJ

Składkę można opłacać w kancelarii parafialnej lub przelewać na konto parafialne z dopiskiem darowizna - składka kościelna rok imię i nazwisko (pozwoli to na odliczenie wpłaconej kwoty od podatku):

25160014621816836860000001

Dla innych darowizn obowiązują te same konta. Poniżej przedstawiamy wyciąg z regulaminu parafialnego dotyczący zasad opłacania składek kościelnych. Jednocześnie przypominamy, że pełnoprawny udział np. w wyborach do rady parafialnej lub jakichkolwiek głosowaniach podczas zgromadzeń parafialnych mają osoby, które znajdują się na liście parafialnej, czyli są członkami parafii pod względem formalnym, na co składa się również opłacenie składki kościelnej. Zachęcamy państwa do cyklicznych wpłat, które można realizować np. przez stałe, miesięczne zlecenia bankowe, rozkładając roczną należność na 12 mniejszych kwot (np. w przypadku, gdy miesięczne wynagrodzenie wynosi 2400 netto, to roczna składka kościelna wynosi 288 zł. Kwotę dzielimy przez 12, co daje nam miesięcznie 24 zł. W swoim banku dokonujemy zlecenia miesięcznej dyspozycji kwoty w wysokości 24 zł na konto bankowe parafii).

SKŁADKA KOŚCIELNA - Regulamin Parafialny Kościoła Ewangelicko - Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej

ZASADY OGÓLNE

§ 7

1. Każdy członek Parafii, który został konfirmowany i ukończył 18 lat, zobowiązany jest do płacenia składek parafialnych. Składki te powinny wynosić **co najmniej 1%** jego dochodu.

2. W uzasadnionych przypadkach Rada Parafialna może zwolnić od tego obowiązku pojedynczych parafian bądź też określone grupy społeczne np. uczniów, studentów, bezrobotnych, czy też rodziny przeżywające okresowe trudności finansowe. W uchwale dotyczącej zwolnienia powinien być określony czas trwania tego zwolnienia.

PLAN NABOŻEŃSTW NA GRUDZIEŃ 2022/ STYCZEŃ 2023

DZIEŃ	SŁUPSK	SŁUPSK	ŁĘBORK	GARDNA
	D	PL		
04.12 2. Adwent		10.30 		
11.12 3. Adwent		10.30 	13.00 	
18.12 4. Adwent		10.30 		
24.12 Wigilia Bożego Narodzenia	15.30 	17.00		
25.12 Boże Narodzenie		10.30 	8.30	
01.01.2023 NOWY ROK		10.30 		
02.01 (poniedziałek)				12.30
06.01 Święto Epifanii		16.00		
8.01 1. po Epifanii		10.30 	8.30	
15.01 2. po Epifanii		10.30		
22.01 3. po Epifanii		10.30		
29.01 Ostatnia po Epifanii		10.30		

Zapraszamy do uczestniczenia w ewangelickich nabożeństwach transmitowanych w TVP KULTURA w następujących terminach:

11 grudnia 2022, godz. 8.00 - kościół Łaski Bożej w Poznaniu
25 grudnia 2022, godz. 8.00 - kaplica Wniebowstąpienia Pańskiego w Żyrardowie